

Tabela 5: Gornja i donja toplotna moć nekih drvnih vrsta ra-unata preko procentualnog udela jedinjenja u drvetu

vrsta drveta	u-e{}e jedinjenja u drvetu (%)		gornje toplotne mo}i (kJ/kg)				
	celuloze	lignin	Hg ₁	Hg ₂	Hg ₃	Hg ₄	eksper.
bukva	75	22	17413	18990	21426	19111	19344
hrast	68	35	17559	21282	21510	19231	21341
beli bor	69	30	18137	20106	22026	19783	19998

5.4. Vla' an vazduh

Vla' an vazduh je me{avina suvog vazduha i vodene pare . Koristi se kao agens su{enja kod su{ara za drvo.

Va' niji obrasci:

-maseni protok vla' nog vazduha

$$m_{vv} = m_{sv} \cdot (1 + x)$$

-pritisak vla' nog vazduha (preko Daltonovog zakona)

$$p = p_{sv} + p_p$$

-apsolutna vla' nost

$$x = \frac{m_p}{m_{sv}} = 0.622 \cdot \frac{P_p}{p - P_p} \quad [kg \text{ pare} / kg \text{ sv}]$$

-relativna vla' nost

$$\phi = \frac{P_p}{P_z}$$

-entalpija vla' nog vazduha

$$i = 1 \cdot i_{sv} + x \cdot i_p = c_{psv} \cdot t + x \cdot (c_{pp} \cdot t + r_0) = 1.006 \cdot t + x \cdot (1.86 \cdot t + 2500) \quad [kJ / kg \text{ sv}]$$

Zadaci:

27. Vla' an vazduh nakon izlaska iz su{are ulazi u ispariva- toplotne pumpe. Radni fluid oduzima toplotu od vla' nog vazduha sni'avaju}i mu temperaturu i koli-inu vlage u vazduhu. U kondenzatoru toplotne pumpe radni fluid predaje toplotu zagrevaju}i isu{eni vazduh pre ponovnog ulaska u su{aru.

Ako su:

- temperatura vazduha na ulazu u toplotnu pumpu 45°C , a relativna vlaga 70 % ;
- temperatura vazduha na izlazu iz ispariva-a 25°C , a relativna vlaga 55 % ;
- temperatura vazduha na izlazu iz toplotne pumpe 48°C , a relativna vlaga 55 %.

Potrebno je na}i:

- 1) Entalpije vla' nog vazduha
- 2) Koli-inu isparene vode iz drveta po 1kg izradjenog vazduha
- 3) Koeficijent grejanja toplotne pumpe

Rešenje :

1) Entalpiju vlažnog vazduha na ulazu u toplotnu pumpu moguće je izračunati koristeći sledeće formule:

$$i_1 = t_1 + 0.001 \cdot x_1 \cdot (2486 + 1.92 \cdot t_1) \text{ [kJ / kg]}$$

gde je:

$$t_1 = 45^\circ \text{C (iz zadatka)}$$

$$x = 622 \cdot \frac{p_{p_1}}{p - p_{p_1}} \text{ [g / kg]}$$

$$p = 1013 \text{ mbar (normalni atmosferski pritisak)}$$

$$p_p = \phi \cdot p_{p_{z_1}}$$

$$p_{p_{z_1}} = 92 \text{ mbar (pritisak zasićenja vodene pare na temperaturi od } 45^\circ \text{C izvađen iz tablice za vodenu paru)}$$

$$\phi_1 = 0.7 \text{ relativna vlaga vazduha (iz zadatka)}$$

$$p_{p_1} = 0.7 \cdot 92 = 64.4 \text{ mbar}$$

$$x_1 = 622 \cdot \frac{64.4}{1013 - 64.5} = 42.23 \text{ g / kg}$$

$$i_1 = 45 + 0.001 \cdot 42.23 \cdot (2486 + 1.92 \cdot 45) = 153.63 \text{ kJ / kg}$$

Entalpiju vlažnog vazduha na izlazu iz isparivača toplotne pumpe moguće je izračunati koristeći istih formula za sledeće podatke:

$$t_2 = 25^\circ \text{C (iz zadatka)}$$

$$p_{p_2} = 32 \text{ mbar}$$

$$x_2 = 622 \cdot \frac{32}{1013 - 32} = 20.3 \text{ g / kg}$$

$$i_2 = 25 + 0.001 \cdot 20.3 \cdot (2486 + 1.92 \cdot 25) = 76.44 \text{ kJ / kg}$$

Entalpiju vlažnog vazduha na izlazu iz toplotne pumpe moguće je izračunati koristeći istih formula za sledeće podatke:

$$t_3 = 49^\circ \text{C (iz zadatka)}$$

$$\phi_3 = 0.55 \text{ (iz zadatka)}$$

$$p_{p_{z_3}} = 118 \text{ mbar (iz tablice)}$$

$$p_{p_3} = 0.57 \cdot 118 = 67.26 \text{ mbar}$$

$$x_3 = 622 \cdot \frac{67.26}{1013 - 67.26} = 44.23 \text{ g / kg}$$

$$i_3 = 49 + 0.001 \cdot 44.23 \cdot (2486 + 1.92 \cdot 49) = 163.11 \text{ kJ / kg}$$

2) Količina isparene vode iz drveta može se izračunati iz formule :

$$x_1 = 42.23 \text{ g / kg}$$

$$x_2 = 20.3 \text{ g / kg}$$

$$\Delta x = x_1 - x_2 = 42.23 - 20.3 = 21.93 \text{ g / kg}$$

3) Koeficient grejanja toplotne pumpe računa se iz obrasca :

$$v = \frac{q_{pr}}{q_{pr} - q_{od}}$$

gde je: q_{pr} – od vlažnog vazduha primljena toplota

q_{od} – vlažnom vazduhu predata toplota

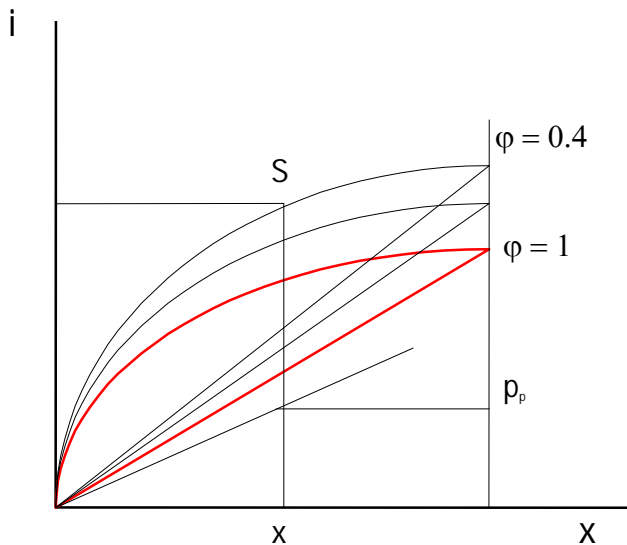
$$q_{od} = i_1 - i_2 = 153.63 - 76.44 = 77.2 \text{ kJ / kg}$$

$$q_{pr} = i_3 - i_2 = 163.11 - 76.44 = 86.68 \text{ kJ / kg}$$

$$v = \frac{86.68}{86.68 - 77.2} = 9.14$$

-Parametri stanja vlažnog vazduha

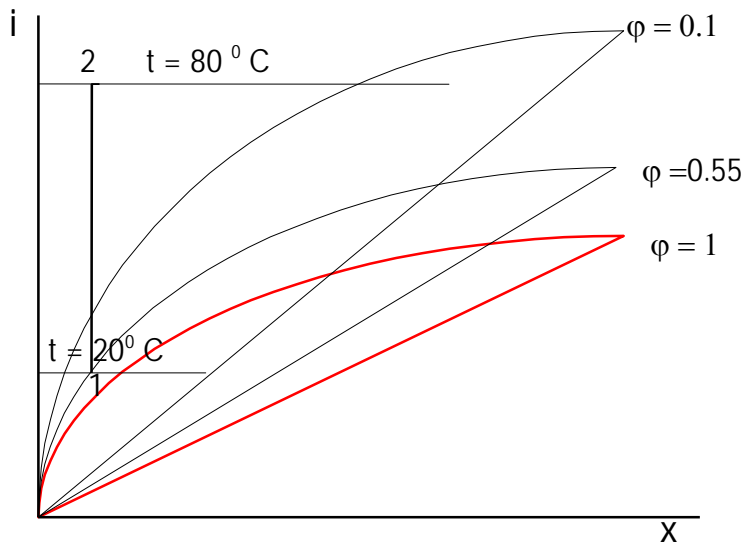
28. Odredite parametre stanja vlažnog vazduha, relativne vlažnosti 40 % koji se nalazi na temperaturi $t = 50 \text{ }^\circ\text{C}$.

Na $i - x$ dijagrama se nakon pronalaska tačke "S" koja određuje stanje vlažnog vazduha očitava:

$$i = 133 \frac{\text{kJ}}{\text{kg sv}} , x = 0.032 \frac{\text{kg vl}}{\text{kg sv}} , p_p = 48 \text{ mbar} , v = 0.97 \frac{\text{m}^3}{\text{kg}}$$

29. Vla' an vazduh po-etnog stanja $t_1=20^\circ\text{C}$ i $\varphi_1=55\%$ se zagreva do $t_2=80^\circ\text{C}$. Odrediti parametre vla' nog vazduha nakon zagrevanja.

$$i_2 = 101.7 \text{ kJ/kg sv}, x_2 = 0.008 \text{ kg vl / kg sv}, v_2 = 1.025 \text{ m}^3/\text{kg}$$

Kako je φ_2 nemogu}e o-itati ono se mo'e odrediti ra-unski kao

$$\varphi_2 = \frac{p_{p_2}}{p_{z_2}} = \frac{13}{473.6} = 0.027 \text{ tj. } \varphi_2 = 2.7 \%$$

Vidimo da zagrejani vazduh ima ve}u entalpiju ($i_2 > i_1$), ni' u relativnu vla' nost ($\varphi_2 < \varphi_1$); dok se stepen vla' nosti i parcijalni pritisak vodene pare ne menjaju ($x_2 = x_1 = \text{const.}$, $p_{p_2} = p_{p_1} = \text{const.}$).

-Procesi hla|enja vla' nog vazduha:

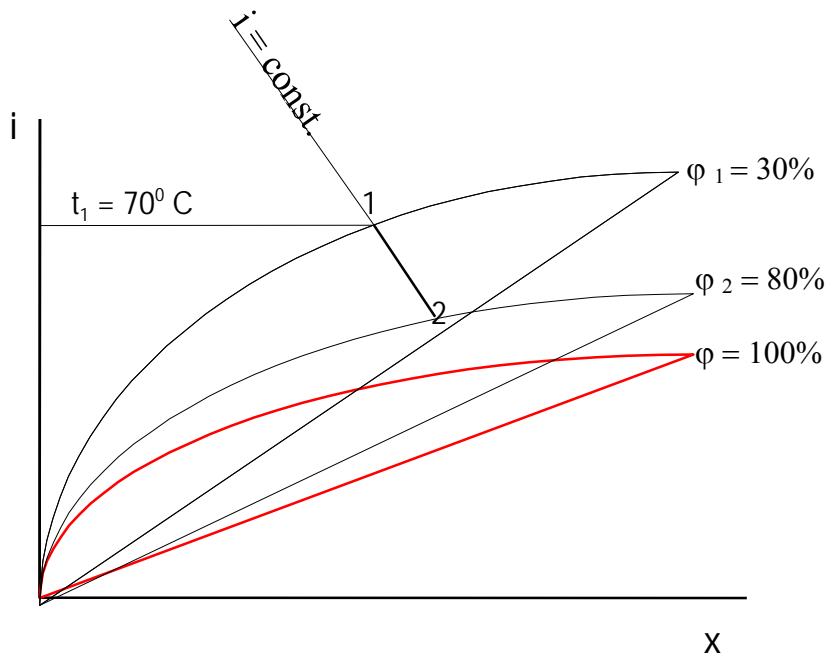
1) sa primanjem vodene pare (su{enje) ($i = \text{const.}$)

30. U su{aru za drvo ulazi vla' an vazduh temperature $t = 70^\circ\text{C}$ i relativne vla' nosti $\varphi = 30\%$, a izlazi iz nje kad mu vlaznost dostigne $\varphi = 80\%$. Odrediti parametre vazduha na izlazu.

Re{enje:

Kako je $i = \text{const.}$ bi}e : $i_2 = i_1 = 240 \text{ kJ/kg sv}$ i $x_2 = 0.0725 \text{ kg vl / kg sv}$.

Ovla|eni vazduh u procesu su{enja ima vi}u relativnu vla' nost ($\varphi_2 > \varphi_1$), ve}i stepen vla' nosti ($x_2 > x_1$), a time i parcijalni pritisak ($p_{p_2} > p_{p_1}$), ni' u temperaturu ($t_2 < t_1$) dok je entalpija ostala nepromenjena ($i_2 = i_1 = \text{const.}$).

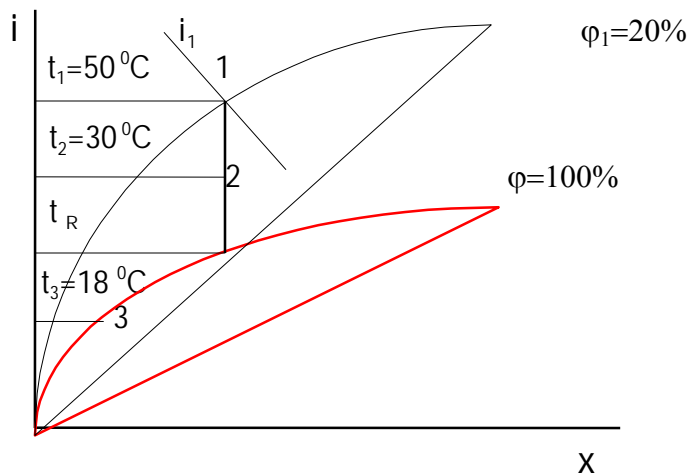

2) procesi hlaženja vlažnog vazduha bez primanja vodene pare

31. Vlažan vazduh ($t_1=50^\circ\text{C}$, $\varphi=20\%$) se izobarski hladi bez primanja vlage do temperature $t_2=30^\circ\text{C}$. Odrediti:

- 1.) Parametre stanja ohlaženog vazduha
- 2.) Temperaturu tačke rose
- 3.) Količinu izdvojenog kondenzata ako bi se hladio do 18°C .

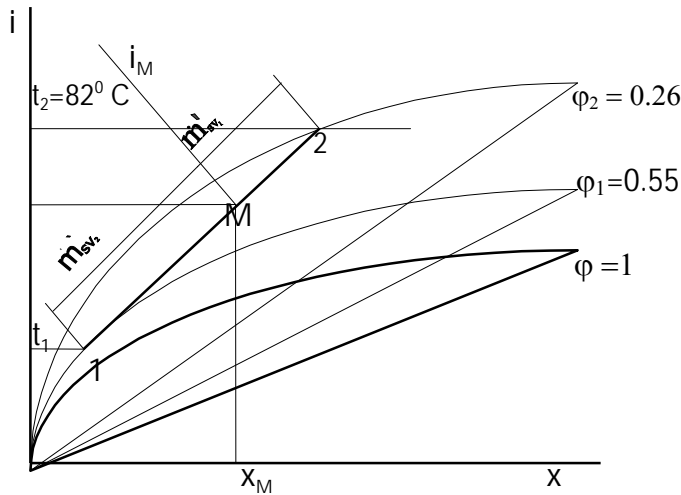
Rešenje:

- 1.) $i_2 = 70.8 \text{ kJ/kg}$, $x_2 = x_1 = 0.016 \text{ kg vl/kg sv}$
- 2.) $t_R = 21 \text{ }^\circ\text{C}$
- 3.) $\Delta x = x_2 - x_1 = 0.016 - 0.011 = 0.005 \text{ kg vl/kg sv}$

-Procesi izobarskog me{anja dve struje vla' nog vazduha

32. U rekuperativnoj su{ari za drvo me{a se izra|eni vla' an vazduh temperature $t_2 = 82^\circ\text{C}$ i vla' nosti $\varphi_2 = 26\%$ sa 5% spolja{njeg vazduha temperature $t_1 = 18^\circ\text{C}$ i vla' nosti $\varphi_1 = 55\%$. Protok vla' nog vazduha je $m_{vv} = 41.126 \text{ kg/h}$. Izra-unati parametre me{avine.

Re{enje:

Preko izraza:

$$x = 0.622 \cdot \frac{\xi \cdot p_z}{p - \xi \cdot p_z}$$

$$i = 1.006 \cdot t + x \cdot (1.86 \cdot t + 2500)$$

$$m_{sv} = \frac{m_{vv}}{1 + x}$$

dobijamo za sve' vazduh

$$x_1 = 0.00714 \text{ kg vl/kg sv}, \quad i_1 = 36.2 \text{ kJ/kg sv}, \quad m_{sv1} = 40.83 \text{ kg/h}$$

a za izradjen

$$x_2 = 0.09580 \text{ kg vl/kg sv}, \quad i_2 = 336.6 \text{ kJ/kg sv}, \quad m_{sv2} = 37.53 \text{ kg/h}$$

Kako se 95% izradjenog vazduha vra}a u proces su{enja bi}e:

$$m_{sv2} = 0.95 \cdot m_{sv2} = 35.7 \text{ kg / h}$$

a prema materijalnom bilansu suvog vazduha dobija se:

$$m_{svm} = m_{sv1} + m_{sv2} = 40.83 + 35.7 = 76.53 \text{ kg / h}$$

Iz materijalnog bilansa vlage je:

$$m_{sv1} \cdot x_1 + m_{sv2} \cdot x_2 = m_{svm} \cdot x_m$$

$$x_m = \frac{m_{sv1} \cdot x_1 + m_{sv2} \cdot x_2}{m_{svm}} = 0.04850 \text{ kg vl / kg sv}$$

dok je toplotni bilans izobarsko-adijabatskog procesa me{anja definisan izrazom:

$$m_{sv1} \cdot i_1 + m_{sv2} \cdot i_2 = m_{svm} \cdot i_m$$

$$i_m = \frac{m_{sv1} \cdot i_1 + m_{sv2} \cdot i_2}{m_{svm}} = 176.33 \text{ kJ / kg sv}$$

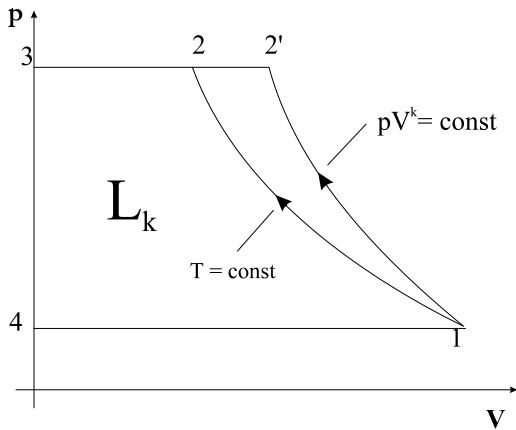
6. Pneumatika i hidraulika

6.1 Klipni kompresor

33. Klipni kompresor usisava vazduh ($R = 287 \text{ J / kgK}$) pritiska $p_1 = 1 \text{ bar}$ i temperature $t_1 = 20^\circ\text{C}$ i sabija ga do $p_2 = 6 \text{ bar}$. Ako je kapacitet kompresora $\dot{V} = 1200 \frac{\text{m}^3}{\text{h}}$ odrediti :

- 1) Masu usisanog vazduha u toku 1 h
- 2) Teorijsku snagu kompresora pri izotermnom i adijabatskom sabijanju pri kome je temperatura nakon sabijanja $t_2 = 240^\circ\text{C}$.
- 3) Potro{nju vode za hladjenje kod ciklusa sa izotermnim sabijanjem ako se ista zagreje za $\Delta t = 10^\circ\text{C}$
- 4.) Hod klipa u cilindru i zapreminu rezervoara ako je koef. punjenja $\lambda = 0.87$; pre-nik cilindra $D = 120 \text{ mm}$, br. obrtaja $n = 400 \text{ obr./min}$.

Re{enje :

1-2 - Kompresija (sabijanje)

2-3 - Izduvavajne komprimovanog vazduha

3-4 - U 3 se zatvara izduvni ventili , a u 4 otvara usisni ventil

4-1 - Usisavanje vazduha

1) u toku 1h kompresor usisa :

$$\dot{m} = \frac{p_1 \dot{V}}{RT_1} = \frac{10^5 \cdot 1200}{287 \cdot 293} = 1427 \frac{kg}{h}$$

2) Rad sabijanja 1kg vazduha pri izotermnom procesu :

$$l_i = RT_1 \ln\left(\frac{p_1}{p_2}\right) = 287 \cdot 293 \ln \frac{1}{6} = -150671 \frac{J}{kg} \cong -150.67 \frac{kJ}{kg}$$

a pri adijabatskom :

$$l_a = \frac{R}{k-1} (T_1 - T_2) = \frac{287}{1.4-1} (293 - 513) = -157850 \frac{J}{kg} \cong -157.85 \frac{kJ}{kg}$$

Snaga kompresora u jednom i drugom slucaju je :

$$P_i = \dot{m} |l_i| = \frac{1427}{3600} \cdot 150.67 = 59.7 kW$$

$$P_a = \dot{m} |l_a| = \frac{1427}{3600} \cdot 157.85 = 62.6 kW$$

3) Potrošnja vode za hladjenje bice :

$$\dot{m}_v = \frac{\dot{Q}}{c \cdot \Delta t} = \frac{215006}{4.19 \cdot 10} = 5131.4 \frac{kg}{h}$$

$$Q = \dot{m} |l_i| = 1427 \cdot 150.67 = 215006 \frac{kJ}{h}$$

$$4) \dot{V} = \frac{D^2 f}{4} \cdot \pi \cdot s \cdot n \left[\frac{m^3}{min} \right]$$

ili praktičniji obrazac :

$$\dot{V} = 47 \cdot D^2 \cdot \lambda \cdot s \cdot n$$

pa je hod klipa :

$$s = \frac{\dot{V}}{47 \cdot D^2 \cdot \lambda \cdot n} = \frac{1200}{47 \cdot 0.12^2 \cdot 0.87 \cdot 400 \cdot 60} = 0.085 \text{ m} = 8.5 \text{ cm}$$

Zapremina rezervoara pri broju uklju-ivanja i isklju-ivanja pogonskog elektromotora maksimalno 15 puta na -as :

$$V = 0.9 \cdot \dot{V} = 0.9 \cdot 20 = 18 \text{ m}^3$$

gde je: $\dot{V} = \frac{1200}{60} = 20 \frac{\text{m}^3}{\text{min}}$

Zapremina rezervoara pri broju uklju-ivanja i isklju-ivanja motora od 15-100 je :

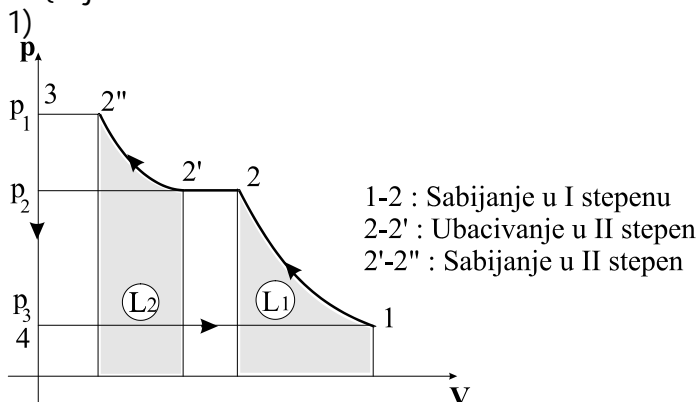
$$V = 0.4 \cdot \dot{V} = 0.4 \cdot 20 = 8 \text{ m}^3$$

34. Dvostepeni klipni kompresor usisava vazduh pritiska $p_1=1\text{bar}$ i temperature $t_1=15^\circ\text{C}$ i sabija ga u prvom stepenu do $p_2=8\text{ bar}$, a potom u drugom do $p_3 =12\text{ bar}$. Kapacitet

kompresora je $\dot{V} = 1000 \frac{\text{m}^3}{\text{h}}$. odrediti :

- 1) Nacrtati p-V dijagram ciklusa kompresora
- 2) Masu usisanog vazduha u toku 3h rada
- 3) Na}i odnos jedini-nih radova kod prvog i drugog stepena izoternskog sabijanja

Re{enje :

2) $m=3629\text{ kg}$

3) $\frac{l_1}{l_2} = 5.13$

35. Metar kubni vazduha sabija se adijabatski.

Ako su : $p_1 = 1\text{bar}$; $T_1 = 300\text{K}$; $p_2 = 12\text{bar}$

Potrebno je na}i :

- 1) Parametre stanja u ta-ki 2.
- 2) Tehni-ki rad sabijanja

Rešenje :

$$1) p_1 V_1^k = p_2 V_2^k$$

$$V_2 = V_1 \cdot \left(\frac{p_1}{p_2} \right)^{1/k} = 1 \cdot \left(\frac{1}{12} \right)^{1/1.4} = 0.1695 m^3$$

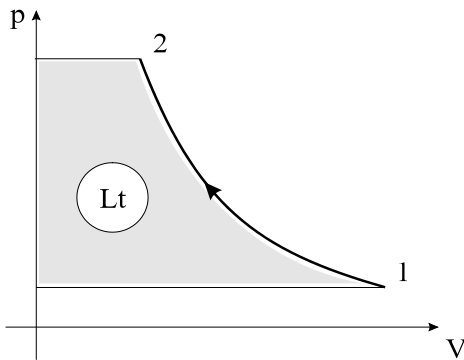
Iz jednacine stanja se dobija :

$$\frac{p_1 V_1}{T_1} = \frac{p_2 V_2}{T_2}$$

$$T_2 = T_1 \cdot \frac{p_2 V_2}{p_1 V_1} = 300 \cdot \frac{12 \cdot 0.1695}{1 \cdot 1} = 610.2 K$$

2) Za tehni-ki rad je merodavna promena pritiska tj. :

$$L_t = \int_{p_1}^{p_2} V(p) \cdot dp$$

U opstem sluwaju za politropski proces je :

$$L_t = n \cdot L$$

gde je :

n - koeficijent politrope

L - zapreminski rad za politropski proces

S' toga , za adijabatsko sabijanje imamo :

$$L_t = k \cdot L = \frac{k}{k-1} (p_1 V_1 - p_2 V_2) = \frac{1.4}{1.4-1} \cdot (1 \cdot 10^5 \cdot 1 - 12 \cdot 10^5 \cdot 0.1695) = -3.619 \cdot 10^5 J = -361.9 kJ$$

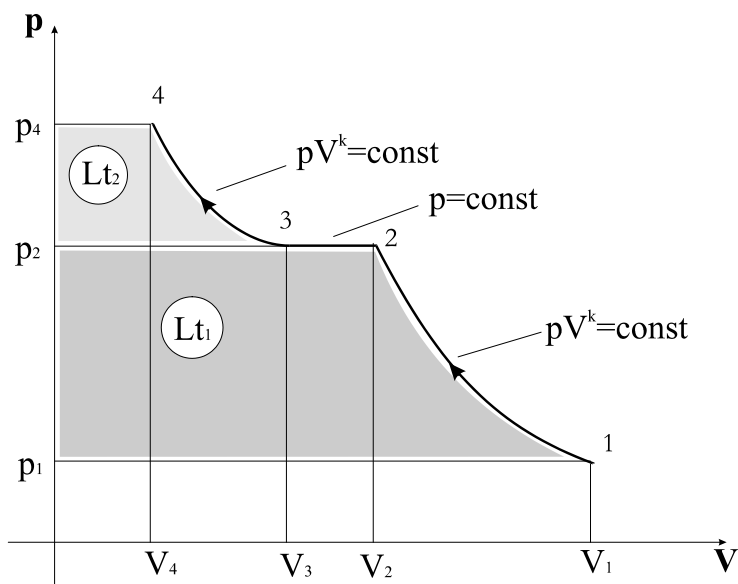
36. Metar kubni vazduha sabija se adijabatski u dvostepenom kompresoru sa medjustepenim hladnjakom. Ako su:

$$p_1 = 1 \text{ bar} ; T_1 = 300 K ; p_2 = p_3 = 6 \text{ bar} ; T_3 = T_1 ; \dots_1 = 1.29 \frac{\text{kg}}{\text{m}^3} ; c_{p_v} = 1 \frac{\text{kJ}}{\text{kgK}} ; p_4 = 12 \text{ bar}$$

Potrebno je na}i :

- 1) Predstaviti promene vazduha u p-V dijagramu
- 2) Ukupan tehni-ki rad sabijanja

3) Odvedenu količinu toplote u medjuhladjenju
 Rešenje : 1)

$$2) V_2 = V_1 \cdot \left(\frac{p_1}{p_2}\right)^{1/k} = 1 \cdot \left(\frac{1}{6}\right)^{1/1.4} = 0.278 m^3$$

$$T_2 = T_1 \frac{p_2 V_2}{p_1 V_1} = 300 \frac{6 \cdot 0.278}{1 \cdot 1} = 500 K$$

$$L_{t_1} = \frac{k}{k-1} (p_1 V_1 - p_2 V_2) = \frac{1.4}{1.4-1} \cdot (1 \cdot 10^5 \cdot 1 - 6 \cdot 10^5 \cdot 0.278) \cong -233.8 kJ$$

$$\frac{p_1 V_1}{T_1} = \frac{p_3 V_3}{T_3} \text{ i uslov } T_1 = T_3 \text{ daju :}$$

$$V_3 = \frac{p_1 V_1}{p_3} = \frac{1 \cdot 0.278}{6} = 0.0463 m^3$$

$$V_4 = V_3 \left(\frac{p_3}{p_4}\right)^{1/k} = 0.0463 \cdot \left(\frac{6}{12}\right)^{1/1.4} = 0.0463 \cdot 0.6095 = 0.02822 m^3$$

$$L_{t_2} = \frac{k}{k-1} (p_3 V_3 - p_4 V_4) = \frac{1.4}{1.4-1} (6 \cdot 10^5 \cdot 0.0463 - 12 \cdot 10^3 \cdot 0.02822) \cong -21.3 kJ$$

Ukupan tehnicki rad bice :

$$L_t = L_{t_1} + L_{t_2} = -(233.8 + 21.3) = -255.1 kJ$$

$$3) m = \dots \cdot V_1 = 1.29 \cdot 1 = 1.29 kg$$

$$Q = m c_{pv} (T_3 - T_2) = 1.29 \cdot 1 \cdot (300 - 500) = -285 kJ$$

6.2. Zup-asta pumpa

37. Odrediti radne parametre zup-aste pumpe -iji je stvarni zapreminski protok $\dot{V} = 5 \cdot 10^{-4} \frac{m^3}{s}$ pri radnom pritisku $p=100\text{bar}$. Broj obrta pumpe je 1500min^{-1} , a zapreminski i mehani-ki stepen iskori{}enja $\eta_V = 0.85$ i $\eta_M = 0.9$.

Rešenje:

Teorijski protok pumpe bice :

$$\dot{V}_T = \frac{\dot{V}}{\eta_V} = \frac{5 \cdot 10^{-4}}{0.85} = 5.88 \cdot 10^{-4} \frac{m^3}{s} = 3.528 \cdot 10^{-2} \frac{m^3}{\text{min}}$$

Pr otok za jedan obrtaj pumpe (specifican protok) je :

$$\dot{v} = \frac{\dot{V}_T}{n} = \frac{3.528 \cdot 10^{-2}}{1500} = 2.352 \cdot 10^{-5} \frac{m^3}{\text{ob}} = 23.52 \frac{cm^3}{\text{ob}}$$

Teorijska snaga pumpe bice :

$$P_T = p \cdot \dot{V}_T = 10^7 \cdot 5.88 \cdot 10^{-4} = 5880W = 5.88kW$$

Korisna snaga pumpe je :

$$P = p \cdot \dot{V} = 10^7 \cdot 5 \cdot 10^{-4} = 5000W = 5kW$$

Momenat na vratilu pumpe bice :

$$M_T = \frac{\dot{v}p}{2f} = \frac{2.352 \cdot 10^{-5} \cdot 10^7}{2f} = 37.4Nm$$

Za pogonski momenat se dobija :

$$M = \frac{M_T}{\eta_M} = \frac{37.4}{0.9} = 41.6Nm$$

6.3. Cilindar dvosmernog dejstva

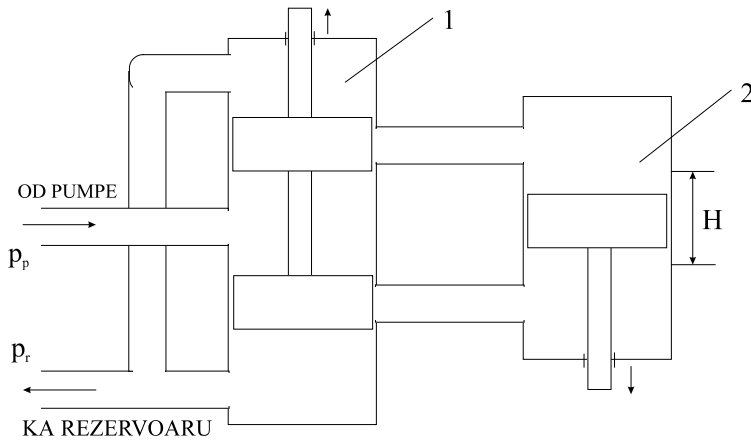
38. Klip cilindra hidrauli-*ne* prese radni i povratni hod ostvaruje napajanjem od zup-aste pumpe koja daje pritisak od 110bar. Ako je pritisak u rezervoaru ulja 5bar, sila koja optere}uje klipnja-u 1 MN, brzina sabijanja 2 mm/s, a hod prese je 40 mm.

Odrediti :

- 1) Povr{inu klipa cilindra
- 2) Pre-nik klipa
- 3) Zapreminu hoda klipa
- 4) Protok ulja u cilindar
- 5) Vreme hoda klipa

Re{enje :

[ematski je prikazana veza razvodnika i cilindra prese :

Aktiviranjem klipa razvodnika 1 na gore donja komora cilindra 2 se napaja pritiskom iz pumpe (p_p), a gornja se povezuje sa rezervoarom ulja pritiska (p_r) tako da se na bazi stvorene razlike - radni pritisak ($p = p_p - p_r$), klip cilindra 2 kreće na dole i time ostvaruje radni hod prese. Povratni hod se ostvaruje u suprotnom smeru i tada je aktiviranje razvodnika ka dole.

1) Površina klipa cilindra biće :

$$A = \frac{F}{p} = \frac{1 \cdot 10^6}{105 \cdot 10^5} = 0.09524 \text{ m}^2$$

2) prečnik klipa :

$$d = \sqrt{\frac{4A}{f}} = \sqrt{\frac{4 \cdot 0.09524}{f}} = 0.348 \text{ m} = 348 \text{ mm}$$

3) Zapremina hoda klipa :

$$V = A \cdot H = 0.09524 \cdot 0.04 = 0.00381 \text{ m}^3 = 3.81 \text{ dm}^3$$

4) Protok ulja :

$$(\dot{Q}) \dot{V} = A \cdot v = 0.09524 \cdot 2 \cdot 10^{-3} = 1.9 \cdot 10^{-4} \frac{\text{m}^3}{\text{s}}$$

5) Vreme hoda klipa u cilindru :

$$t = \frac{V}{\dot{V}} = \frac{0.00381}{1.9 \cdot 10^{-4}} = 20 \text{ s}$$

7. Kombinovani zadaci iz tehničke termodinamike

39. Pregrejana vodena para proizvodi se u parnom kotlu sagorevanjem drvenog otpatka. Vodena para se koristi za zagrevanje stambenih prostorija. Ako su :temperatura pregrejane pare 300°C ; pritisak pare je $p = 5 \text{ bar}$; donja toplotna moć goriva $H_d = 12\,000 \text{ kJ / kg}$; stepen iskorišćenja kotlovskeg postrojenja $\eta_k = 0.8$; temperatura kondenzata 90°C ; stepen iskorišćenja izmenjiva-a toplote $\eta = 0.8$; zapremina prostorija koje se zagrevaju iznosi $30\,000 \text{ m}^3$; prosečna spoljna temperatura tokom sezone grejanja iznosi

2°C; temperatura u prostoriji iznosi 20°C; toplota potrebna za zagrevanje prostorija iznosi $2000 \frac{\text{J}}{\text{m}^3 \text{hK}}$; broj -asova grejanja godi{nje iznosi 2200 h .

Potrebno je na}i :

- 1) Parametre pregrejane pare
- 2) Koli-inu goriva potrebnu za pripremu 1kg pregrejane pare
- 3) Koli-inu toplote koja se prenese na vazduh prostorije po 1 kg vodene pare
- 4) Izra-unati godi{nju potrebu za vodenom parom i godi{nju potro{nju drvnog otpatka
- 5) Minimalni -asovni kapacitet kotla

Resenje :

$$1) p = 5 \text{ bar}, t = 300^\circ \text{C} \rightarrow i = 3070 \frac{\text{kJ}}{\text{kg}}, s = 7.45 \frac{\text{kJ}}{\text{kgK}}, v = 0.53 \frac{\text{m}^3}{\text{kg}}$$

$$2) g = \frac{1}{d} = \frac{q}{H_d \cdot y_k} = \frac{2693}{12000 \cdot 0.8} = 0.28 \frac{\text{kg goriva}}{\text{kg pare}}$$

$$q = i - i_k = 3070 - 377 = 2693 \frac{\text{kJ}}{\text{kg}}$$

$$i_k = c \cdot t_k = 4.19 \cdot 90 = 3.77 \frac{\text{kJ}}{\text{kg}}$$

$$3) q_{kor} = q \cdot y = 2693 \cdot 0.8 = 2154 \frac{\text{kJ}}{\text{kg}}$$

$$4) Q_g = q_w \cdot V_{pros} \cdot n(t_{pros} - t_{sr}) = 2000 \cdot 30000 \cdot 2200 \cdot (20 - 2) = 2376 \cdot 10^9 \text{ J} = 2376 \text{ GJ}$$

Kolicina pare potrebna za grejanjebice:

$$m_{vp} = \frac{Q_g}{q_{kor}} = \frac{2376 \cdot 10^6}{2154} = 1103064 \text{ kg}$$

$$G = g \cdot m_{vp} = 0.28 \cdot 1103064 = 309432 \text{ kg} \cong 309.4 \text{ t}$$

$$5) D_{\min} = \frac{Q_g}{n \cdot q} = \frac{2376 \cdot 10^6}{2200 \cdot 2693} = 401 \frac{\text{kg}}{\text{h}}$$

40. U bazenu dimenzija 5x5x3m nalazi se 20t vode i 20 m³ sirovog drveta gustine 700 kg/m³. Drvo i voda u bazenu zagrevaju se dovodjenjem suvo zasi}ene vodene pare pritiska 2.5 bar.

Ako su: po-etna temperatura zagrevanja 20°C , krajnja temperatura zagrevanja 80°C , masena toplota sirovog drveta 3 kJ/kgK , gubici pri zagrevanju 20 % .

Potrebno je na}i :

- 1) Parametre vodene pare
- 2) Toplotu potrebnu za zagrevanje
- 3) Koli-inu vodene pare potrebnu za zagrevanje
- 4) Nivo vode u bazenu nakon zagrevanja

Resenje:

$$1) p'' = 2.5 \text{ bar} \rightarrow t'' = 128^\circ \text{C}, i'' = 2720 \frac{\text{kJ}}{\text{kg}}, v'' = 0.73 \frac{\text{m}^3}{\text{kg}}, s'' = 7.05 \frac{\text{kJ}}{\text{kgK}}$$

$$2) Q_d = \dots_d \cdot V_d \cdot C_d \cdot \Delta t = 700 \cdot 20 \cdot 3 \cdot 60 = 2520000 \text{kJ}$$

$$Q_v = m_v \cdot c_v \cdot \Delta t = 20 \cdot 10^3 \cdot 4.19 \cdot 60 = 5028000 \text{kJ}$$

$$Q = 2520 + 5028 = 7548 \text{MJ}$$

$$3) m_p = \frac{Q}{y(i'' - i_v)} = \frac{7548 \cdot 10^3}{0.8(2720 - 335)} = 3956 \text{kg} \approx 4 \text{t}$$

$$i_v = c \cdot t_v = 4.19 \cdot 80 = 335 \frac{\text{kJ}}{\text{kg}}$$

$$4) V = \frac{m_v + m_k}{\dots} = \frac{20 \cdot 10^3 + 3956}{10^3} = 24 \text{m}^3$$

gde je $m_p = m_k$ jer se smatra da je sva koli-ina vode ve} kondenzovala .

$$h = \frac{V}{A} = \frac{24}{5.5} = 0.96 \text{m}$$

41. U su{ari dimenzija 6 x 4 x 2.5 m su{i se 30 m³ gradje . Ako su :

- koef . provodjenje toplote zida i plafona $\lambda = 0.35 \text{ W/mK}$, a debljina zida 30 cm
- koef . prelaza toplote sa vazduha na zid $15 \text{ W/m}^2\text{K}$
- gustina vla' nog drveta 0.75 kg/m^3
- temperatura okoline i drveta pre po-etka su{enja 25°C
- masena toplota drveta 3 kJ/kgK
- temperatura pare 130°C ; pritisak 2 bar; temperatura kondezata 80°C , a gubici pri zagrevanju 10 %
- toplotna mo} drvnog otpatka 13 000 kJ/kg , a stepen iskori{}enja kotla 0.9.

Odrediti :

- 1) Toplotu potrebnu za zagrevanje drveta do 90°C
- 2) Toplotne gubitke su{are kada dostigne temperaturu 90°C
- 3) Koli-inu pare za nadoknadu gubitaka
- 4) Koli-inu drvnog otpatka za nadoknadu gubitaka

Resenje:

$$1) Q = \dots V_c \cdot \Delta t = 750 \cdot 30 \cdot 3 \cdot (90 - 25) = 4387500 \frac{kJ}{kg}$$

$$2) k = \frac{1}{\frac{1}{r} + \frac{u}{\lambda} + \frac{1}{r}} = \frac{1}{\frac{1}{15} + \frac{0.3}{0.35} + \frac{1}{15}} = 1 \frac{W}{m^2 K}$$

$$A = 2A_1 + 2A_2 + A_3 = 2 \cdot 6 \times 2.5 + 2 \cdot 4 \times 2.5 + 6 \times 4 = 74 m^2$$

$$\dot{Q}_{gub} = kA \cdot \Delta t = 1 \cdot 74(90 - 25) = 4810 W$$

$$3) \dot{m}_p = \frac{\dot{Q}_{gub}}{y(i - i_k)} = \frac{4810}{0.9 \cdot (2725 - 4.19 \cdot 80) \cdot 10^3} = 0.002237 \frac{kg}{s} = 8.053 \frac{kg}{h}$$

$$4) G = \frac{\dot{m}_p}{d} = \frac{8.053}{4.9} = 1.643 \frac{kg}{h}$$

$$d = \frac{H_d \cdot y_k}{i - i_k} = \frac{13000 \cdot 0.9}{2725 - 4.19 \cdot 80} = 4.9 \frac{kg \text{ pare}}{kg \text{ goriva}}$$

42. Kroz izolovanu -eli-nu cev spolja{njeg pre-nika 70mm i debljine zida 5 mm ($\lambda_1 = 50 W/mK$) du' ine 15 m proti-e $\dot{m} = 80 kg/h$ suvo-zasi}ene vodene pare pritiska $p = 4$ bar. Debljina izolacije je $\delta_2 = 65 mm$, a $\lambda_2 = 0.05 W/mK$. Temperatura spolja{njeg vazduha $t_s = 15^\circ C$. Koef. prelaza toplote sa vodene pare na unutra{nju povr{inu cevi $\alpha_u = 2500 W / m^2 K$, a sa spolja{nje povr{ine izolacije na vazduh $\alpha_s = 8 W / m^2 K$. Specifi-na toplota kondenzacije pare pri $p = 4$ bar je $r = 2133 kJ/kg$

Odrediti :

- 1) Koef. prolaza toplote kroz cev.
- 2) Toplotne gubitke
- 3) Promenu entalpije vodene pare zbog gubitaka
- 4) Step en suvo}e i ostale parametre stanja vla' ne pare nastale usled gubitaka
- 5) Masu kondenzovane vode u cevi

Re{enje :

$$1) k = 0.306 \frac{W}{mK}$$

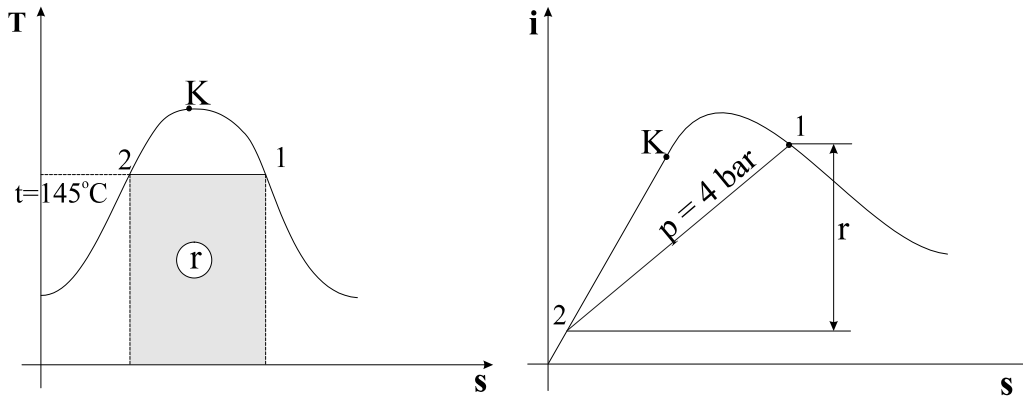
$$2) \dot{Q} = k \cdot (t_u - t_s) \cdot l = 0.306 \cdot (145 - 15) \cdot 15 = 597 W$$

3) Kako je promena entalpije jednaka koli-ini odvedene toplote (izobarska promena) bi}e :

$$\Delta i = \frac{\dot{Q}}{\dot{m}} = \frac{-597 \cdot 3600}{80} = -26.86 \frac{kJ}{kg}$$

4) Zbog promene (pada) entalpije od SZP nastaje vla' na para -iji se parametri odredjuju iz i-s dijagrama

$$p = 4 \text{ bar} \rightarrow x_2 = 0.99; t_2 = 145^\circ\text{C}; v_2 = 0.46 \frac{\text{m}^3}{\text{kg}}$$

5.) Masa kondenzovane vode u cevi :

$$\dot{m}_v = \frac{\dot{Q}}{r} = \frac{597}{2133 \cdot 10^3} = 0.28 \cdot 10^{-3} \frac{\text{kg}}{\text{s}} = 0.28 \frac{\text{g}}{\text{s}}$$

43. U sušari dužine 12m, širine 4m i visine 4m nalazi se 80m^3 drveta relativne vlage 100%. Drvo se suši do 10%. Ako su:

- temperatura sušenja 70°C , a okoline 10°C
- gustina apsolutno suvog drveta $0,7\text{kg/dm}$
- toplota potrebna za isparavanje 1kg vode $25\,000\text{kJ/kg}$
- koef. prolaza toplote kroz zidove i krov sušare $0,8\text{W/mK}$
- masena toplota suvog drveta 2kJ/kgK
- masena toplota vode $4,186\text{kJ/kgK}$

Potrebno je odrediti:

- 1) Masu vlažnog drveta u sušari
- 2) Masu vode koju treba ispariti iz drveta
- 3) Toplotu potrebnu za zagrevanje vlažnog drveta do temperature sušenja
- 4) Toplotu potrebnu za isparavanje vode iz drveta
- 5) Gubitak toplote tokom 10 dana sušenja (pod se ne računati).

Rešenje:

$$1) v_{a1} = \frac{m_{v1}}{m_{sd}} \Rightarrow m_{v1} = m_{sd} = \dots_{sd} \cdot V = 700 \cdot 80 = 56000\text{kg}$$

$$m_{vd} = m_{v1} + m_{sd} = 2 \cdot 56000 = 112000\text{kg}$$

$$2) v_{a2} = \frac{m_{v2}}{m_{sd}} \Rightarrow m_{v2} = 0.1 \cdot m_{sd} = 5600\text{kg}$$

$$\Delta m_v = m_{v1} - m_{v2} = 50400\text{kg}$$

$$3) Q = m_{sd} \cdot c \cdot \Delta t + m_v \cdot c_v \cdot \Delta t = 56000 \cdot 2 \cdot 60 + 56000 \cdot 4.186 \cdot 60 = 20784960\text{kJ}$$

$$4) Q = \Delta m_v \cdot r = 50400 \cdot 2500 = 135000000\text{kJ} = 135\text{GJ}$$

$$5) Q_g = k \cdot A \cdot \Delta t \cdot t = 7299072\text{kJ}$$